

A Stratégia megvalósításáért

Az NKNS fejlesztése és megújításai között eltelt 11 évben folyamatosan hangsúlyoztuk, hogy a Stratégiát nem csak olvasmánynak szánjuk, szeretnénk, ha mennél több javaslata megvalósulhatna. A Stratégia 2. kiadásában külön megvalósítási fejezetsomagot alkottunk, és a zánkai konferencián külön plenáris szekciót szenteltünk a megvalósításnak. A cél változatlanul az, hogy a Stratégia „önjáró” is legyen, ne kelljen valakinek, vagy valakiknek kézben tartani a folyamatot. Természetesen számos egyedi javaslat akkor valósulhat csak meg, ha valaki, vagy valakik azt kézben tartják. Lesznek javaslatok, amelyekhez évek munkája, rengeteg energia és pénz sem lesz elegendő, és lesznek, melyek hetek-hónapok alatt megvalósulnak

Ebben a 11 évben azonban a környezeti nevelés környezete is sokat változott.

Amit nem láttunk előre

Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz rengeteg egyéb változás mellett a környezeti nevelés színtereinek és lehetőségeinek bővülését is magával hozta. A Nemzeti Fejlesztési Tervek kimunkálása és megvalósítása mellett európai elvárás az u.n. horizontális elvek megvalósítása az európai támogatások valamennyi területén. Ez azt jelenti, hogy valamennyi program valamennyi pályázati kiírása kötelező elvárásokat tartalmaz a környezeti fenntarthatóság, az esélyegyenlőség, a partnerség és újabban a területi kiegyenlítődés területén. Minden kiíró szervezetnek meg kell alkotnia ezeket a szabályokat és pályázónak meg kell küzdenie ezekkel az elvárásokkal. A pályázatok értékelése során külön pontokat jelentenek a horizontális elveknek való megfelelésre vonatkozó tervek és vállalások.

Ez már József Attila: „... én egész népemet fogom, nem középiskolás fokon taní-tani” gondolata, lehetősége. A környezeti nevelés ekkora munkaterről még nem is álmodott. Ennek a munkának a helyszínei és célcsoportjai mind megjelennek az NKNS 2009. évi változatában, a Gazdaság, Munkahely, Önkormányzat, Felnőttoktatás fejezeteiben.

Esettanulmányok a megvalósulásról

Amikor a Stratégia szövegének 2009. évi frissítéséhez fogtunk, felhívást tettünk közzé, és kértünk mindenkit, hogy mutasson be olyan eseteket, amikor a Stratégia valamelyik javaslata részben vagy egészen megvalósult. A beérkezett és máshogyan tudomásunkra jutott esetekből nagyon árnyalt kép bontakozott ki, az alábbiak szerint:

- vannak olyan javaslatok, amik egészében megvalósultak, vagy amiknek részfeladatai teljes egészében megvalósultak
- vannak olyan javaslatok, amelyek nem úgy valósultak meg, amint a szerzők azt leírták, de a témában fontos előrelépést jelentenek,
- vannak olyan környezeti nevelési eredmények, amelyek nem a Stratégiában megfogalmazott célok megvalósulásai, mégis nyomon követhető a Stratégia hatása, ötletadó, vagy iránymutató volt,

- számos jelentős eredmény született a Stratégiától teljesen függetlenül, de annak szellemében,
- végül számos olyan területen születtek eredmények, amelyek egyáltalán nem szerepeltek a Stratégiában.

A Stratégia korábbi kiadásaiban erőteljesen hangsúlyoztuk azt a szándékunkat, hogy a javaslatok valósuljanak is meg. Be kell látni, hogy több száz javaslat esetében ez teljesen illuzórikus elvárás. Az azonban a szerzőknek és a Stratégia létrehozásán fáradozóknak kifejezett reménye, hogy a fenti kategóriák valamelyikébe a jövőben egyre több környezeti nevelési fejlesztés esik. Igen, még az utolsó kategóriába is, mert Stratégiánk szemléletmódja, elkötelezettsége és tartalma bárki környezeti tudatosságát úgy módosíthatja, hogy a maga szakértelmének, a maga körülményeinek megfelelő nevelési vagy szervezési feladatokat ismer fel a maga számára. (Azaz a Stratégiának általános nevelő, szemléletformáló hatását is elismerjük.)

Az NKNS 2009. évi megújításának nehézségei

Vajon mi lehet az oka, hogy ennek a megújításnak a menete nem volt olyan sima, mint korábban? A Tartalmi Bizottság tagjaiként az alábbiakat tudtuk lehetséges okokként összegyűjteni (nem fontossági sorrendben!):

- a társadalom atomizálódása az elektronikus kapcsolattartással tovább folyik, és – bár az e-mail könnyebb, kényelmesebb kapcsolattartást jelent a telefonnál vagy a személyes találkozásnál – hiányzott a közös munka sodrása, szellemileg felvillanyozó, többlet-adó légköre és az ezekből fakadó öröm,
- Magyarország általános értékválsága és kiábrándultsága a környezeti nevelőkre is rátelepedett,
- a látszólagos eredménytelenségek (azaz a konkrétan megfogalmazott javaslatok konkrét megvalósulása igen kevés esetben mondható el, és általánosságban is számos területen lehetünk elégedetlenek) sokunkat kiábrándított,
- a reklámpiar és a szórakoztatóipar szupernormális ingerekkel bombáz minket, az információtovábbítás fejlődése következtében is olyan hírek és egyéb tartalmak zápora hull ránk, hogy ebben a nagy zajban a környezeti nevelők visszafogottabb kommunikációja nem esélyes, egy kiadvány megújítása nem számít feltűnő eseménynek,
- nem tudtuk a Stratégia megújítását olyan hatásosan és átütően kommunikálni, beleértve a honlapi megjelenését, hogy az tömeges részvételt, hozzájárulást váltott volna ki,

Apró lépések a megvalósítás érdekében

Tisztában vagyunk azzal, hogy a megvalósítás nehézkességének sok oka van. Mégis szükségesnek látjuk, hogy – ha másként nem megy – legalább apró lépésekkel segítsük a *Stratégia* javaslatainak megvalósulását. Íme két kicsi lépés, amely előbbre vihet:

1. A célcsoportok pontosítása

A *Stratégia* fejezeteiben összesen 400 olyan javaslat van, amely a környezeti nevelés eredményességének emelését célozza. Ezeknek a javaslatoknak a célcsoportjai nagyon sokfélék. A skála nagyon széles; rajta van az óvónő és az egyetem rektora, rajta egy falu önkormányzata és a magyar parlament, a lelkipásztor és a kereskedő, a tudós és a művész, a családanya és az oktatási miniszter stb. Ennek a sokféleségnek hátránya is van, mégpedig az, hogy nehezen áttekinthető, nehezen "kezelhető". A MKNE-nek – de tulajdonképpen sem állami intézménynek, sem civil szervezeteknek – nincs és nem is lehet akkora hatásköre, hogy minden célcsoportot megmozgasson a javaslatok megvalósulása érdekében. Ezért a javaslatok nagy része sajnos "fiókban maradt". Ez a *Stratégia* legnagyobb problémája.

Tervezzük ezért, hogy a helyzeten való javítás érdekében a célcsoportokat rendezzük, rendszerezzük. Ez alatt egy hierarchikus rendszer felállítását értjük, amely rész-egész viszonyban ábrázolja a sokféle célcsoport-kategóriát. Egy ilyen rendszer birtokában várhatóan lényegesen eredményesebben fordulhatunk a minisztériumokhoz, felsőoktatási intézményekhez, önkormányzatokhoz, gazdasági döntéshozókhoz stb. annak érdekében, hogy az ő területükhöz kapcsolódó célcsoportok felé közvetítsék a nekik szóló javaslatokat, s saját illetékességi körükön belül elő is mozdítsák azok megvalósulását.

2. Egyetemi speciális kollégiumi tematika kidolgozása

Tervezzük a *Stratégia* megismertetését, feldolgozását célzó spec-koll. tematika kidolgozását és az egyetemi intézményi tanácsok számára való felajánlását. Minthogy már sok felsőoktatási intézményben folyik valamiféle környezet-szakos képzés, van esélye annak, hogy ezt az "ajándék" tematikát több intézmény ez irányban felelős oktatója is beépítené a képzési struktúrába. Különösen fontos lenne ez olyan intézmények esetében, amelyek (a környezeti szemléletformálás tekintetében) lehetséges multiplikátorokat képeznek. Ilyenek lehetnek pl. a pedagógusok (bármely szinten), az újságírók és más média-szakosok, valamint a lelkész-képzők.

3. Forduljunk döntéshozókhöz

A *Stratégia* megvalósításáért forduljunk az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottságához, a környezetvédelmi kormányzathoz. Mostanra már természetes szövetségeseink az ügyünkért lobbizás során a jövő nemzedékek jogait védő szószóló hivatala, a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanácsának tagjai, tevékenysége.

4. Álljunk mi magunk is mögéje

Legyen az NKNS az MKNE programja, ne projektje. Ha elkészül az interneten elérhető szerkesztett változat, mutassuk be a lehető legnagyobb nyilvánosság előtt: legyen fogadás, jöjjenek össze a szerzők, a támogató civil szervezetek, a szövetségesek, a döntéshozók. Legyen a *Stratégia* megvalósítása a zöld szervezetek következő országos találkozásán külön

szekció témája, szülessen állásfoglalás. Az állásfoglalás jusson el a médiumokhoz és a döntéshozókhoz egyaránt.

Tisztelt környezeti nevelők, a fenntarthatóságért tanulás hívei!

Segítsetek, hogy a Stratégiában megfogalmazottak mennél inkább, és mennél átütőbben érjék el a pártokat (és nemcsak a szakpolitikusokat, hanem minden stratégiai gondolkodójukat), különös tekintettel a közelgő választási kampányra – legyen végre a környezet ügye is választási ügy!

A Stratégiát most, támogatás hiányában, nem tudjuk nyomtatásban megjelentetni. Segítsetek ezért, hogy – vagy az egész, vagy csak a számotokra fontos fejezetek – eljussanak mennél több érdekelthez. Küldjétek el ti magatok is, a hasonló érdeklődésű, hasonló szakmai tevékenységű ismerőseiteknek, partnereiteknek, ügyfeleiteknek, munkatársaitoknak a rájuk vonatkozó fejezeteket.

Vásárhelyi Judit

Vásárhelyi Tamás

Victor András